O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON DAVLAT SAN’AT VA MADANIYAT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

O‘zDSMI rektori

_____________ N.B.Sayfullayev

2024-yil “___” avgust

Ro‘yxatga olindi: № *BD-60211100-1.13*

2024-yil “20” avgust

VOKAL
FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100 000	– Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110 000	– Ta’lim
	210 000	– San’at
Ta’lim yo‘nalishi:	60211100	– Aktyorlik san’ati: (dramatik teart va kino aktyorligi)

Fan/modul kodi VOK 20012	O'quv yili 2024/2025	Semestr 1	ECTS-Kreditlar 2
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili o'zbek		Haftadagi dars soatlari 2

1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Vokal	30	30	60

2.

I. Fanning mazmuni

"Vokal" fani talabalarga vokal sohasi yuzasidan nazariy va amaliy bilim berish, soha yuzasidan talabalarning ko'nikma va malakalarini takomillashtirishga yo'naltirilgan. Vokal amaliyoti davomida turli davrda yozilgan asarlarni o'rganish talabalarnang vokal bilimlarini va ma'naviy tarbiyasini oshirish, vokal kursining asosiy vazifasi xisoblanadi. Aktyorlik san'ati (turlari bo'yicha) ixtisosligi kasbiy ta'limi bo'yicha o'tiladigan asosiy fanlardan biridir. Ushbu yo`nalish bo'yicha ta'lim olayotgan talabalarga "Vokal" fani musiqiy qobiliyatni yanada rivojlantirish va kuylash mahorati san'ati ko'nikmalarini o'rgatishga asoslanadi. Kelgusida vokal jrochiligi bilan bog'liq barcha malakalar: ovozni to'g'ri yo'lga qo'yilishi, nafas, erkinlik, kuylash apparati gigiyenasi bilan tanishish, vokal texnikasining barcha turlari har bir ijrochi talaba uchun zarur. Talabalarning ovoz imkoniyatlarini nafaqat vokal hamda badiiy jihatdan rivojlantirish, ularga kuylash texnikasini o'rgatish ishlari bilan organik tarzda qo'shib olib boriladi.

II. Asosiy qism (yakka mashg'ulotlar)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Ovoz apparati haqida tushuncha

Ovoz hosil qiluvchi a'zolar ishi. Bog'izning vazifasi.

2-mavzu. Qo'shiqchilik nafasi malakalari

Qo'shiqchilikning asosi – nafas. To'g'ri nafas olish.

3-mavzu. Ovoz hosil bo'lish jarayoni

Tovush to'lqinlari.

4-mavzu. Legato, staccato, non legato shtrixlarida mashqlar kuylash

Shtrixlar. Legatoda kuylash.

5-mavzu. "Niqob"ga kuylash malakalari

"Niqob" tushunchasi. Tovushni niqobga yo'naltirish.

	5. Sh.Pirmatov. Yakkaxon qo'shiqchilik. O'quv qo'llanma. – T., 2011 14.A.Mallabayev.Yakkaxon qo'shiqchilik. O'quv qo'llanma. – T., 2011 15. D.Omonullayeva/Estrada ya jaz vokalizlari. T.2014 **Axborot manbalari** 1. www.ziyonet.uz 2. www.dsmi.uz 3. www.jazz.ru 4. www.atmuzik.ru 5. www. universalia. nov. ru / instruments. 6. www. muzik.uz 7. www. classicmuzik.uz 8. www.nota.ru 9. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. 10. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
7.	Fan dasturi Oliy ta'lim ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2024-yil -avgustdagi -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ul:** N.Q.Eminov - O'zDSMI "Vokal" kafedrasi katta o'qituvchisi
9.	**Taqrizchilar** Sh.T.Pirmatov – O'zDSMI "Vokal" kafedrasi professori. A.Bekjanov – Muqumiy nomidagi O'zbekiston davlat musiqali teatr solist-vokalisti

S. Madiyev

	6-mavzu. Vokalizlar kuylash Vokaliz. Vokalizni unli tovushlarga kuylash uslubi. **7-mavzu. Dasturiy asarlarda musiqa matni ustida ishlash** Dasturiy asarlarni tanlash (talabaning ovoz imkoniyati, musiqiy eshituv va savodxonligi doirasidan kelib chiqqan holda). Vokaliz – 1 ta (F.Abt, G.Zeydler, N.Rakov, V.Barkov, D.Omonullayeva va h.k.). O'zbek kompozitorlari ijodidan qo'shiq, romans, ariya va ariyettalar namunalari – 1 ta. **8-mavzu. Dasturiy asarlarda tovush xujumi va fraziroyka ustida ishlash** Tovush "hujumi" – tovush boshlanishidagi nafas asosi. Tovush hujumi – usul va tezlik, nafasning ovoz paydo bo'lishi paytida ta'siri. **9-mavzu. Dinamik tuslar va asarlarning ifodali ijrosi ustida ishlash** Frazirovka (frazalash) – musiqiy asar ijrosida ayrim ibora, jumlalarni aniq va ma'noli ko'rsatish, ifodalash. Qo'shiqlar yozuvida frazirovka, ligalar ahamiyati. Talaba billan o'quv yili davomida oqituvchi va kontsertmester tomonidan yakka tarzda dars o'tiladi. Yakka mashg'ulotlar "Vokal" fani uchun jihozlangan auditoriyada o'tkazilishi lozim. Dars jarayonida fortepiano hamda audio-video yozuvlardan foydalaniladi. "Vokal" fani asosiy mutahassislik fanlaridan biri hisoblanib 1 semestrda o'qitiladi. Vokal san'ati vositasida talabalarning estetik va badiiy didlarini tarbiyalash, ularni ovoz qo'yish malakalari bilan qurollantirish, badiiy ijrochilik maxoratini o'stirish lozim. Ularni o'zbek va boshqa qardosh halq, shuningdek chet el kompozitorlarining yaratgan nodir asarlari bilan tanishtirish va professional uslubida kuylash malakalari ega bo'lishi kerak. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalari qo'llanishi maqsadga muvofiq. Joriy, yakuniy nazoratlar uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni o'z vaqtida topshirish talab etiladi. **III. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar** Mustaqil ta'lim mavzulari fan o'qituvchisi tomonidan ishlab chiqiladi. Mavzular talabani mustaqil bilim olishga ongli ravishda yo'naltirishi lozim. Kafedra mutaxassislari tomonidan har bir mavzu bo'yicha talabaning mustaqil o'qib o'rganishiga doir vazifa va topshiriqlar ishlab chiqiladi va ularni bajarish uchun aniq ko'rsatmalar misollar yordamida beriladi. Fanni o'rganish jarayonida talaba interfaol usullar vositasida mustaqil ta'lim olishga rag'batlantiriladi va mustaqil fikrlash talab qilinadi.

	Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. "Vokal" fani bo'yicha asosiy va qo'shimcha adabiyotlar bilan tanishib chiqish. 2. Vokal fani bilan bog'liq bo'lgan mashhur aktyor–ashulachilar ijodi va hayotini o'rganish 3. O'zbek va jahon musiqa asarlari durdonalaridan ko'proq tinglash. 4. Sahnada ijro etilgan ariya, romans va qo'shiqlarni muhokama qilish, 5. Ovoz yozish studiyalaridan foydalanish, 6. Teleradiokompaniya kanallari va konsert zallaridan unumli foydalanish. 7. Musiqali drama va opera teatrlarida spektakl, konsertlar tomosha qilish. 8. Mualliflik qo'shiqlari yaratish uchun shoir va bastakorlar bilan hamkorlik qilish. 9. Audio shaklidagi repertuarlar shakillantirish. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan musiqiy asarlarni tahlil qilish va ijro etish tavsiya etiladi.
3.	**IV. Ta'lim natijalari /Kasbiy kompetensiyalari** **Talaba bilishi kerak:** – ovoz hosilqilish, ovoz xillari, ovoz diapozoni, ovoz paylari, nafas turlari va ularni ishlatish, yumshoq va qattiq tayanchli kuylash, talaffuz haqida ***tasavvurga ega bo'lishlari***; – yakka va ansambl ijrochilik uslublari namunalarini; – erkak va ayol ovozlarining nomlanishini; – a capella kuylash uslublarini ***bilishi va ulardan foydalana olishi;*** – tovush hosil qilish, nafas olish va talaffuzning o`zaro bog`liqligini unutmaslik, engil, shovqinsiz nafas olish va sekin chiqarish,o`quv repernuarini kengaynirib borish, – asarlarning badiiy-musiqiy obrazlari ustida ishlashi; – o'zbek, rus va boshqa qardosh halq,shuningdek, jahon kompozitorlarining yaratgan nodir vokal asarlari namunalarini ijro eta olish; – professional uslubida kuylash ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak***
4.	**V. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** - individual ishlash; - interfaol aqliy hujum; - mantiqiy fiklash; - jarayonga asoslangan metod.
5.	**VI. Kreditlarni olish uchun talablar:** Vokal o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr - yakka ijroning nazariy asoslari va xususiyatlari, tovush hosil qilish va ohangdoshlik, asar matnini to'g'ri talaffuz etish, diksiya, asar mazmuniga mos badiiy-musiqiy ijro, ritmni his

	etish, honadalikda dinamika, asar talqinida frazirovka, o'z ijrosini sozanda-jo'rnavoz bilan uyg'unlashtirish, konsert ijrochiligi repertuaridan ahloqiy-ma'naviy hamda vatanparvarlik tarbiyasida foydalanish, akademik va an'anaviy bastakorlar ijodi, xalq qo'shiqlari, akademik va an'anaviy ijrochilikdagi klassik va hududiy uslublar, operalardan ariyalar, klassik kompozitorlarning asarlarini kuylash, o'zbek musiqiy asarlarini bosqichma-bosqich o'rgatish, o'zbek qo'shiqchilik madaniyatida paydo bo'lgan zamonaviy ijro usullarini o'zlashtirish, O'zbekiston xamda xamdo'stlik mamlakatlari va boshqa xalqlar kompozitorlari tomonidan yozilgan musiqiy drama va komediya janrdagi spektakllaridan ariya, romans va boshqa vokal namunalarini olib, boy xilma–xil repertuardan foydalanish, vokal nafas yo'llarini o'zlashtirishi, ohangdor tovush tashkil qilinishi uslublarini asosiy belgilarini egallash haqida tasavvurga ega bo'lishi; Joriy, yakuniy nazoratlar uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish hamda o'z vaqtida topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Sh.Pirmatov. Yakkaxon xonandalik. O'quv qo'llanma. – T., 2008 2. F.Abt. Shkola peniya. M.2000 3. Sh.Pirmatov. Vokal texnikasi asoslari. O'quv qo'llanma. -T., 2011 4. D.Malikova. 5. G.Xalbayeva. Yakkaxon qo'shiqchilik asoslari. O'quv qo'llanma. -T., 2007 6. Sh.Pirmatov. Xonandalik san'ati. O'quv qo'llanma. -T., 2011 7. Sh.Pirmatov, D.Malikova. Vokal texnikasi asoslari. O'quv qo'llanma. -T., 2022. – 245 b 8. D.Malikova. Vokal O'quv qo'llanma. -T., 2019. – 210 b. 9. E.Rahimov. Vokal O'quv qo'llanma. -T., 2017. – 175 b. 10.D.Uzoqov. Vokal O'quv qo'llanma. -T., 2020. – 188 b. **Qo'shimcha adabiyotlar** 1. Sh.M. Mirziyoyev Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. 2017 2. Sh.M. Mirziyoyev Erkin va faravon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda quramiz.2017 3.2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha HARAKATLAR STRATEGIYASI 4.B. Lutfullayev. Boburshox. O'quv qo'llanma. –T., 2008